

ВИКОРИСТАННЯ РІЧКОВИХ ПРИРОДНО-АКВАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ ОЗДОРОВЛЕННЯ ТА ВІДПОЧИНКУ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Мащенко О.М., Фуголь А.О.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

У реалізації заходів, спрямованих на підвищення рівня здоров'я населення, не можна обмежуватись діяльністю лише медичних закладів. Необхідний широкий комплекс заходів, які б охоплювали практично всі сторони діяльності сучасної людини. В цьому зв'язку великого значення набуває організація повноцінного і ефективного відпочинку населення, який розглядається як активна діяльність з профілактики, відновлення і підтримки необхідного рівня фізичного і психічного здоров'я.

Важлива роль у відпочинку належить водним об'єктам. Можливість займатися різноманітними видами спорту, мікрокліматичний комфорт, естетична дія берегових мальовничих ландшафтів, зміна вражень - усе це, діючи в комплексі, сприяє тому, що водойми цілком можна вважати природними лікувальницями. Ось чому більша частина рекреаційних закладів та майже всі заклади короткочасного відпочинку населення розміщуються або безпосередньо на берегах водойм або поблизу них.

На території України представлені різноманітні водні об'єкти суходолу та внутрішні моря. В силу сучасних геополітичних обставин (анексії курортного Криму, постійної загрози військового вторгнення та диверсій на чорноморському та азовському побережжі материкової України) можливості рекреаційного використання морів значно обмежені та ускладнені. Серед водних об'єктів суходолу рекреаційну цінність мають озера. Однак Україну не назвеш озерним краєм, до того ж абсолютна більшість її озер розташована знову ж таки в поки що потенційно небезпечних південних регіонах нашої країни. Тому зараз все більшого значення набуває рекреаційне використання природно-аквальних комплексів річок.

Для цього в Україні є вельми істотний потенціал річкової мережі. По-перше, по території нашої країни протікає понад 70 тисяч великих, середніх та малих річок. Найбільший потенціал у розвитку водного туризму мають 163 великих річки нашої держави довжиною понад 100 кілометрів кожна. Їх природно-аквальні комплекси здавна використовуються як для стихійного, так і для організованого відпочинку. Проте їх рекреаційний потенціал задіяний далеко не на повну силу, особливо для відпочинку на турбазах, пансіонатах, санаторіях і таке інше. А тим часом практично безмежні можливості відкриваються для розвитку водних мандрівок з Європи через Дунай і притоки Вісли до Дніпра, Дністра, Південного Бугу тощо [1].

По-друге, густота річкової мережі в різних регіонах України суттєво відрізняється внаслідок кліматичних особливостей і характеру рельєфу. В багатьох районах, насамперед бідних на бальнеологічні природні ресурси, мінеральні води, річки підвищують рекреаційну цінність і ємність ландшафтів, а в деяких випадках служать ядром, яке створює такі ландшафти. Це значною мірою стосується лісостепової та мішанолісової природних зон України. А густота річкової мережі в указаних регіонах якраз велика.

По-третє, більшість річок протікає поблизу міст і в межах міських територій. Це дає можливості їх масового та цілорічного використання у рекреаційній галузі. Річки комплексного і цільового призначення в Украї-

ні, які протікають в гірських, степових і північних районах, мають добрі під'їзні шляхи, що відповідає одній з найважливіших вимог рекреації - транспортної доступності.

Чимале значення для лікування і відпочинку мають рекреаційні ресурси Полісся. Повноводні ріки повільно протікають у низьких берегах. Територія дуже насичена поверхневими водами, які представлені 130 річками. Із річок, що належать до басейну Дніпра, найбільшими на території області є Прип'ять, Стир, Турія, Стохід. Уздовж західного кордону області протікає Західний Буг, до його басейну в межах Волині належать 24 річки. Річки використовуються для короткочасного відпочинку, водного туризму, купання, рибальства на Поліссі, але не в повній мірі[3].

Перспективною для відпочинку та оздоровлення є лісостепова зона. Клімат тут м'який, вологість повітря дещо менша, ніж на Поліссі, опади переважають у першій половині літа. Складовою частиною рекреаційних ресурсів є чисті поверхневі води. Це — Дніпро, Південний Буг, Дністер із притоками, Сула, Псел, Ворскла.

Через недостатність атмосферних опадів густота річкової мережі степової зони незначна. Найбільшими річками для оздоровлення і відпочинку є: Дніпро, Південний Буг, Сіверський Донець, Дністер, Дунай із притоками. Притоки Дніпра — Оріль, Самара, Інгулець, а також Інгул, Кальміус, Молочна.

Із 58 курортних зон України з 400 профільними санаторіями зовсім незначна їх кількість використовує рекреаційні ресурси річок. Для оздоровлення та відпочинку на території України використовуються такі річки: Дніпро, Південний Буг, Сіверський Донець, Ворскла, Псел, Прут та інші[2]. Нами з'ясовано, що найбільше таких курортних закладів знаходиться у лісостеповій зоні, зокрема у населених пунктах Ворзель, Ірпінь, Буча, Баси, Гадяч, Миргород, Соснівка, Рай-Оленівка, Немирів, Хмільник. У степовій зоні їх небагато (Святогірськ, Старобільськ, Артемівськ, Новоазовськ), а в Карпатах одиничні об'єкти (Поляна, Яремча).

У низці випадків річки ускладнюють рекреаційне використання території. Це відбувається через підтоплення і затоплення існуючих мінеральних джерел, санаторіїв, будинків відпочинку, пам'яток архітектури та інших об'єктів, цінних для організації відпочинку. До несприятливих умов відпочинку також слід віднести "цвітіння" води, відсутність на тих чи інших ділянках берега пляжів і лісових масивів, значне відступу урізу води, заростання мілководних ділянок. Тому в нормах навантаження на природні комплекси рекреаційних зон мають бути враховані показники атмосферних опадів та стоку, водні властивості гірських порід, особливості місцевих біоценозів тощо.

Література

1. Масляк П.О. Рекреаційна географія / П.О.Масляк. - К.: Знання, 2008. - 343 с.
2. Петранівський В.Л. Туристичне краєзнавство / В.Л. Петранівський. - К.: Знання, 2006. - 575 с.
3. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія /Н.В. Фоменко - К.: ЦНЛ, 2007. - 312 с.